

Donders!

Door: Eef van der Worp

Als je de naam 'Donders' hoort, denkt menigeen wellicht aan Roy Donders: 'stylist van het zuiden'. Maar er is een andere hele beroemde Donders die hier heeft betekend voor ons vak en de oogheelkunde wereldwijd, en waar we nog dagelijks mee te maken hebben. En waar we als Nederland best trots op mogen zijn. Maar wie is die man?

Op het Janskerkhof midden in Utrecht en midden in ons land staat een standbeeld van iemand op een stoel met een boek in zijn hand. Aziatische toeristen maken een foto...terwijl het maar zeer de vraag of ze weten wie die meneer is.

Dik Trom

Dát is Franciscus Donders, een van de beroemdste wetenschappers die ons land heeft voortgebracht. Hij staat zelfs op een postzegel (van 6 cent) uit 1935. Maar om te illustreren en te begrijpen hóe groot Donders was, hij speelt ook een hoofdrol in een boek van Dik Trom (& zijn dorpsgenoten). Dik krijgt een nieuw buurmeisje dat blind is: Nelly. Lang verhaal kort: de meester vertelt in de klas over 'een wereldberoemde professor' die in Utrecht gratis (!) blinde mensen helpt. Als Dik 'stomtoevallig' tijdens een schoolreisje ziet dat deze professor op het strand zit en vakantie aan het vieren is, gaat hij erop af en vraagt hem of hij zijn buurmeisje kan helpen. En...je raadt het al. Eind goed al goed.

Iets verder duikend in deze 'Donders', zien we dat hij geboren in Tilburg (net als Roy Donders dus (verre

familie?)) maar in Utrecht geneeskunde studeerde. Hij richtte 'het Nederlandsch Gasthuis voor Behoeftige en Minvermogende Ooglijders' op. Donders begon een kleine kliniek met zes bedden in het oude choleraziekenhuis aan het Begijnhof te Utrecht. Het voormalige Cholera-ziekenhuis werd buiten gebruik gesteld nadat de cholera-uitbraak, die aan tienduizenden mensen het leven had gekost, eindelijk onder controle was gebracht.

Op 6 november 1858 werd het gebouw ernaast heropend als oogkliniek, waarbij het aantal bedden werd uitgebreid tot veertig. Kort daarna, op 20 december 1858, werden de eerste twee patiënten opgenomen: twee weeskinderen uit Enkhuizen. Al snel verwierf de kliniek internationale bekendheid. Naast patiëntenzorg werden hier ook oogheelkundig onderwijs en onderzoek verricht.

Franciscus Cornelis

De oprichter, Franciscus Cornelis Donders, stond dus aan de wieg van deze vooruitstrevende instelling, en zijn eerste leerling en rechterhand was Herman Snellen, die hem in 1884 opvolgde als directeur van het Ooglijdersgasthuis. Snellen is vooral bekend van de Snellenkaart, die wereldwijd nog steeds de gouden standaard vormt voor visusmeting. Donders mag tegenwoordig minder bekend zijn, maar zijn invloed op de oogheelkunde is enorm. Hij ontwikkelde de huidige inzichten in de indeling, verklaring en correctie van oogafwijkingen, zoals emmetropie, myopie, hypermetropie en presbyopie evenals de rol van accommodatie.

In de vroege jaren 1850 was Donders bovendien de eerste arts in Nederland die gebruik maakte van de oftalmoscoop (oogspiegel) van Helmholtz. Hierdoor werden patiënten met onverklaarbare visuele klachten al snel naar hem doorverwezen voor een diagnose. Zijn werk legde een belangrijke basis voor de moderne oogheelkunde, optometrie en optiek. Hij heeft dus niet alleen een centrale plaats in Utrecht en ons land letterlijk, maar ook centraal in de oogzorg – wereldwijd.

Contactlenzen

Toegegeven, het is een wat lange (maar daarom niet minder interessante) introductie voor deze eindejaarseditie van ContactlensInside. Het punt is dat al deze aspecten, met name myopie, presbyopie, óók weer terugkomen in de bijdragen van deze ContactlensInside. Ook werden in het genoemde ooglijdersgasthuis in Utrecht de állereerste contactlenzen aangepast (scleralenzen van glas) door Petrus Thier en toen die uit gezondheidsoverwegingen moest stoppen door Mw Fischer- von Büнау. En natuurlijk staan contactlenzen centraal in deze ContactlensInside.

Presbyopie

Imke Jacobs op haar herkenbare en mooie Imke-manier beschrijft een 'simpele' casus over presbyopie en het belang van goed luisteren. En Ariana Ghafouri, spreker op het NCC eerder dit jaar over presbyopie, schrijft 'Ask you patient how they feel' (artikel in het Engels) en 'Ask you patients about they ocular habits'. Dat laatste is zeker bij presbyopen soms best lastig. Nienke Soeters schrijft in haar column dat leeftijd geen belemmering hoeft te zijn voor het dragen van contactlenzen, mits je kritisch op een paar zaken let.

Myopie

Alfred Kuiper kijkt naar de 20/20/2 regel en over 'meester Jos' van groep 8 op een school in de kop van Noord-Holland. Zijn zicht met multifocale lenzen is op dit moment okay, maar over die van zijn leerlingen blijft hij zich grote zorgen maken. En ook Henri Eek neemt ons nog een keer mee op zijn myopie-roadtrip: de huisarts en de GGD zijn belangrijke poortwachters voor het signaleren van myopie problematiek, maar deze rol wordt momenteel door hen nog weinig genomen en door ouders ook relatief laag gewaardeerd volgens Henri.

Eindejaarseditie

Anthoinette Jothmann 'viert' het einde van het jaar met haar column 'December, tijd om te stralen'. Die schittert

tussen kerstboomcataract en de liefde die we allemaal hebben voor de contactlenzen. Rumeysa Tezgel schrijft heel toepasselijk in dit jaargetijde over wintersport & sneeuwblindheid. Dat sluit weer naadloos aan bij het verhaal van Reinier Stortelder, over UV en lichtdoorlaatbaarheid van contactlenzen.

Eindejaar, dus tijd om terug te kijken en te reflecteren. Een van de hoogtepunten voor mij was het mogen opzetten en uitvoeren van de Podcast serie 'De Historie van de Contactlens in Nederland'. Dat verhaal begint dus in Utrecht in Donders' ooglijdersgasthuis (aan de FC Donderstraat, met als zijstraat de Snellenstraat). Nog niet geluisterd? Zie QR code en alle Podcast platvormen, inclusief Spotify. Deze serie is mogelijk gemaakt met een beurs van de ANVC.

En omdat dit de eindejaars editie is, mag de inmiddels traditionele contactlensquiz van Bianca Schut niet ontbreken met de héérlijke titel en woordspeling (weer): Top 2OOG van NPOOG-Radio. Pittige test om je topo en contactlenspassing kennis te toetsen! Maar een prachtige afsluiting van dit jaar en van ContactlensInside 2024.

Een hele fijn jaarwisseling en ongetwijfeld tot ziens in 2025. Dat het maar een donders-goed jaar mag worden!

Eef van der Worp

Podcast

Zie www.netherlens.com of scan de QR-code om de Podcast-serie "In Cóntract" te beluisteren – waarmee we in contact komen met spelers van het eerst uur, of nazaten daarvan. Het wordt hoog tijd om die historie in beeld te brengen, met de exclusieve support van de ANVC. We onderzoeken in deze podcast de rol van Nederland als pionierland.